

Joensuun kaupunkilaskennat, talvi 2017/18

Kirjoittanut Matti Koivula / 23.11.2017

LUE TÄMÄ OHJE KOKONAAN ENNEN LASKENTAAN RYHTYMISTÄ! Löydät siitä vastaukset useimpiin kysymyksiisi.

Laskennan tarkoitus on tuottaa hyvä arvio Joensuun taajama-alueilla talvehtivien lintujen laji- ja yksilömääristä hausalla ja helpolla tavalla. Useina vuosina toteutettu laskenta tuottaa vähitellen tietoa linnuston mahdollisista muutoksista, ja koska vastaavia laskentoja on tehty useissa Suomen kaupungeissa, on aineistoilla mahdollista tarkastella esimerkiksi kaupunkirakenteen vaikutuksia.

Laskijalta edellytetään kohtuullista talvehtivien lintujen tunnistamiskykyä sekä tarkkuutta ja huolellisuutta.

Laskenta toteutetaan 25.12.–20.2. välisenä aikana. Voit valita mieleisesi laskentapäivän tämän jakson puitteissa, mutta pyri laskemaan **mahdollisimman lähellä jakson alkupäätä**, koska lintumäärät laskevat talven edetessä. Laskenta ei ole reitti tai linja, vaan kartalle rajattu alue (lohko), jonka tutkit kokonaan mahdollisimman tarkasti yhden päivän aikana; voit laskea toteutusjakson puitteissa useampiakin lohkoja. Aloita laskeminen auringon noustessa ja lopeta se ennen lintujen siirtymistä yöpymispaikoilleen eli noin tunti ennen auringonlaskua. Vältä laskemista kovassa tuulessa ja sateessa, koska lintujen havaittavuus heikkenee merkittävästi huonossa säässä, puhumattakaan laskentakokemuksen miellyttävyydestä.

Laskennasta vastaa koordinaattori Matti Koivula (mjkoivula@gmail.com; Kylmälammentie 37, 80710 Lehmo; puh. 045-1144929).

Laskennan suunnittelu

Tarkista aluksi yhdistyksen nettisivuilta (www.pkltty.fi/kaupunkikartoitus) tai koordinaattorilta (yhteystiedot yllä), missä on laskemattomia lohkoja. Varaa vapaana oleva lohko kertomalla suunnitelmastasi koordinaattorille, joka päivittää sen perusteella tuoreimman varaustilanteen nettisivujen lohkolistaan.

Nyrkkisääntö on, että terve, normaalikuntainen henkilö ehtii valoisan tunteina, rauhallisesti kävellen ja pysähdellen, tutkimaan 10–15 km. Tämä vastaa noin neliökilometriä taajama-asutusta. Laskentalohkoja on tarjolla eri kokoisia, mutta suurin osa on vajaan neliökilometrin luokkaa siksi, että potentiaalinen laskijajoukko on lopulta melko pieni. Jos et voi sitoutua laskentaan koko päiväksi, valitse pieni lohko tai pyydä kaveri mukaan. Jos jaatte lohkon keskenänne, ilmoittakaa koordinaattorille vain koko lohkon yhteistulokset.

Lohkoista on pääsääntöisesti rajattu pois isot metsä-, pelto- ja vesialueet, koska niillä ei talvisin juuri ole lintuja. Jos kuitenkin haluat laskea jonkin metsäalueen, joka ei kuulu millekään lohkolle, kerro suunnitelmastasi etukäteen koordinaattorille.

Laskennan perustiedot

Kirjaa aina lohkon nimi, laskijat, laskentapäivämäärä sekä aloitus- ja lopetuskellonaika. Säätila on arvokas lisätieto: pilvisuus, tuulen suunta ja nopeus, lämpötila, näkyvyys ja mahdollinen sade. Hyödyllistä on kirjata myös arviosi pihlajan ja pihapensaiden marjamääristä sekä kuusen ja männyn käpymääristä.

Maastossa

Tarvitset kiikarin, muistivihkon, kynän ja karttarajauksen.

Kirjaa ruokintapaikkoja ja lintuja vihkoon koko laskennan ajan, älä yritä muistaa ja kirjata jälkeenpäin.

Kulje kaikki kadut läpi. Jos olet varma siitä, että kykenet kunnolla havainnoimaan poikkikadut, niitä ei tarvitse kävellä erikseen. Tällöin yleensä riittää, että kuljet poikkikatua sen verran, että hallitset sillä olevat pihat ja niiden linnut. Esimerkiksi 150 metrin välein menevien yhdensuuntaisten katujen väliin jäävät poikkikadut saat hyvin hallintaan kulkemalla molemmista suunnista 40–50 m.

Kerrostaloalueilla käy tutkimassa myös sisäpihat! Seuraa laskentasi edistymistä säännöllisesti pitkin päivää vertaamalla karttaan, jotta näet, etenetkö sopivalla vauhdilla.

Laske erikseen lintulaudat ja erikseen ruokinnat. Ne vetoavat lintuihin eri tavalla. Kirjaa nämä havaintovihkoon tukkimiehen kirjanpidolla. Jos lintujen käyttäytyminen viittaa ruokintapaikkaan mutta et pysty varmistumaan siitä (esim. omakotitalon takapiha, jonne ei näe), kirjaa tämä lintulaudaksi. Lintulaudaksi tulkitaan talipallo, lyhde tai pieni lauta, myös tyhjä. Ruokinnaksi tulkitaan sellainen, jossa on tarjolla vähintään kahta lajia ruokaa, esimerkiksi auringonkukkaa laudalla ja vieressä oksalla iso talipötkö.

Laske jokainen lintuyksilö ja kirjaa lajilleen vihkoon.

Hyödyllistä on kirjata havaitut lintuyksilöt biotoopeittain, vaikkakin tässä laskennassa hyödynnetään näillä näkymin vain kokonaismääriä. Jos kirjaat lintujen biotoopit, käytä Luonnontieteellisen keskusmuseon biotooppikoodeja: a = kaatopaikka tai teollisuusalue, b = kaupunkimainen asutus (taajama), c = maaseutuasutus (harvakseltaan omakotitaloja pelto- tai metsämaisemassa), d = pelto tai niitty, e = metsä (yli 5-metrinen puusto), f = ylilentävä tai vedessä uiva, g = hakkuu tai nuori taimikko, h = pensaikko tai järviruokokasvusto.

Voit kirjata muitakin luontohavaintoja: nisäkäslajit, lumen syvyys, hyvien ruokintapaikkojen tarkka sijainti jne.

Ongelmatilanteiden ratkaisuja

Vältä kiikarointia ikkunoita kohti äläkä poikkea omakotitalojen pihoihin. Rivitalojen pihossa voit käydä harkiten, kerrostalojen piholla voit käydä huoletta. Näin vältät kahnaukset asukkaiden ja poliisin kanssa.

Vierekkäiset lohkot rajautuvat usein katuun tms. Laske linnut ja ruokintapaikat vain omalta puoleltasi rajaa. Kuitenkin jos havaitset naapurilohkon puolella vähälukuisen lajin (esimerkiksi joinakin talvina marjalinnut, mutta myös valkosekätikka, punarinta, peippo, tmv.), kirjaa se omalle lohkollesi. Tämä siksi, että tällaiset yksilöt saattavat jäädä kokonaan pois aineistosta, jos ne esimerkiksi sattuvat piileskelemään naapurilohkoa laskettaessa. Havaintoja koostaessasi ja Tiiraan tallentaessasi merkitse kuitenkin lisätiedoksi, että lintu oli naapurilohkolla. Näin koordinaattori osaa huomioida mahdolliset samaa yksilöä koskevat havainnot.

Lohkorajauksen naapurialueet: esimerkiksi vesistöt, pellot ja metsät on pääosin rajattu lohkoilta pois. Voit kuitenkin kirjata havaintoja lohkosu välittömästä tuntumasta sikäli kun se ei rajaudu naapurilohkoon. Käytännössä näet rajautuvuuden siitä, että kartalle piirretyn lohkorajan takana on taajama-asutusta tai teollisuusalue. Jos laajennat lohkoa merkittävästi – vähintään useita hehtaareja –, merkitse laajennus kartalle. Älä pienennä lohkorajausta.

Liikkuvat lintulajit: tiaiset, rastaat, tilhet, taviokuurnat, urpiaiset ja käpylinnut voivat liikkua laajasti. Arvioi joka parven osalta, saattaako kyse olla jo aiemmin havaitsemastasi parvesta. Jos parvi mielestäsi todennäköisesti on uusi, kirjaa se vihkoon.

Lentävät linnut: älä jää staijaamaan kaukana olevia lintuja, vaan keskity kartalle rajattuun lohkoon. Merkitse lentävät linnut vain silloin, kun ne arviosi mukaan edes käväisevät lohkosu ilmatilassa.

Jos lohkosu on saarekkeinen kokonaisuus, harkitse asutuksen välien kulkemista autolla tai polkupyörällä, jolloin säästät kallisarvoisia valoisian tunteja. Asumattomilla väleillä ei tavallisesti juuri ole lintuja, joten menetyksmahdollisuus on lähinnä teoreettinen.

Varovainen piiskuttelu ja suhistelu eli pishing on sallittua ja se tuo tiais- ja varpusparvet paremmin näkyville. Varo kuitenkin houkuttelemasta lintuja runsain mitoin naapurilohkoilta! Pishing-termi tulee englannin kielestä eikä sille ole kunnon suomennosta, mutta löydät demonstraatiovideoita YouTubesta kirjoittamalla hakusanoiksi ”birds pishing”.

Paperityöt

Laskennan päätyttyä **laske erikseen lintulautojen ja erikseen ruokintojen totaalimäärät sekä joka lajille erikseen totaalimäärä.**

Laskennan tultua tehdyksi lähetä koordinaattorille mahdollisimman pian laskennan perustiedot (katso ylhäällä) sekä lintulautojen ja ruokintojen määrät. Jos poikkesit alkuperäisestä rajauksesta, merkitse poikkeamat kartalle ja lähetä karttakopio koordinaattorille.

Tallenna lintujen lohko-kohtaiset totaalimäärät Tiiraan: merkitse paikaksi lohkosu nimi ja lisätietokenttään ”taajamalaskenta”. Merkitse lisätietokenttään myös, jos havaittu yksilö oli kartalle rajatun lohkon ulkopuolella. Omatoimisen tallentamisen sijaan voit myös lähettää eri lajien yhteissummat lisätietoineen koordinaattorille sähköpostitse tai kirjeessä.